



Italo Calvino

Palomar

Překlad Jiří Pelán

DOKOŘÁN



Palomar

Italo Calvino

DOKOŘÁN

Italo Calvino

Palomar

Kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

Copyright © 2002, The Estate of Italo Calvino

All rights reserved

Translation © Jiří Pelán, 2021

Epilogue © Jiří Pelán, 2021

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).

Z italského originálu *Palomar* přeložil, ediční poznámku a doslov napsal Jiří Pelán.

Odpovědná redaktorka Klára Soukupová.

Redakce Tereza Lišková.

Obálka, grafická úprava, sazba

a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2022 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,

Holečkova 9, Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,

ISBN 978-80-7675-048-7 (pdf)

ISBN 978-80-7675-049-4 (epub)

ISBN 978-80-7675-050-0 (mobi)

(pdf – 1139. publikace, 372. elektronická;

epub – 1140. publikace, 373. elektronická;

mobi – 1141. publikace, 374. elektronická)





Palomarovy
prázdniny

Palomar na pláži

Četba vlny

Moře je lehce zčeřené a malé vlny dorážejí na písčiny břeh. Na břehu stojí pan Palomar a hledí na vlnu. Ne že by byl pohroužen v kontemplaci vln. Není pohroužen, protože dobře ví, co dělá: chce hledět na vlnu a také na ni hledí. Nekontemplanuje ji, neboť pro kontemplaci je zapotřebí vhodného temperamentu, vhodného duševního rozpoložení a vhodného souběhu vnějších okolností. Pan Palomar sice v zásadě nemá proti kontemplaci nic, žádná z těchto tří podmínek však není naplněna. Ostatně nezamýšlí hledět na „vlny“, nýbrž pouze na jednu a dost: jelikož se hodlá vyhnout nejasným vjemům, pro každou svou činnost volí ohraničený a přesný předmět.

Pan Palomar vidí, jak se vlna v dálce objevuje, jak narůstá, blíží se, mění tvar a barvu, zavíjí se do sebe, láme se, zaniká a couvá. V tomto bodě by mohl nabýt přesvědčení, že operaci, již naplánoval, dovedl do konce, a odejít. Je však velmi nesnadné izolovat vlnu: oddělit ji od vlny, která bezprostředně následuje, zdánlivě ji postrkuje před sebou a občas ji dožene a převalí se přes ni; stejně jako oddělit ji od vlny, která jí předchází a jako by ji za sebou táhla na břeh, ale která se nakonec obrátí proti ní, jako by ji chtěla zastavit. Když pak u každé vlny vezmeme v úvahu její šíři v poměru k pobřeží, lze jen stěží určit, kam až se kontinuálně rozkládá její postupující čelo a kde se dělí a člení v samostatné vlny, rozdílné co do rychlosti, tvaru, síly, směru.

Zkrátka, nelze pozorovat vlnu, aniž bereme zřetel na komplexní aspekty, jež ji součinně vytvářejí, a na ty, neméně složité, jimž ona sama poskytuje příležitost. Tyto aspekty se neustále proměňují, takže každá vlna se liší od jiné vlny. Ale právě tak je pravda, že každá vlna je s jinou vlnou totožná, a to i když není bezprostředně soumezná či následná; zkrátka jsou tu tvary a sekvence, jež se opakují, byť jsou nepravidelně rozloženy v prostoru a v čase. Poněvadž pan Palomar v této chvíli hodlá prostě *vidět* vlnu, to jest postihnout všechny její simultánní složky a žádnou nevynechat, jeho pohled bude utkvívát na pohybu vody dorážející na břeh až do okamžiku, kdy zaznamenaná aspekty, jež předtím nepostřehl; a jakmile zjistí, že obrazy se opakují, bude vědět, že viděl vše, co chtěl vidět, a bude moci přestat.

Jako nervózní člověk, který žije ve frenetickém a překrveném prostředí, se pan Palomar snaží omezit své styky s vnějším světem, a aby se ochránil před obecnou neurastení, chce udržet své vjemy v maximální míře pod kontrolou.

Když se hrb vlny blíží, v jednom bodě se zvedá výše než jinde a odtud pak vyráží bílé lemování. Pokud k tomu dojde v určité vzdálenosti od břehu, pěna má dost času, aby se zavinula do sebe a, jakoby pozřena okolím, znovu zmizela; vzápětí se však vrací a zaplavuje vše. Tentokrát ale vyvěrá zesponu, jako bílý koberec, jenž byl vytažen na břeh, aby přijal vlnu, jež následuje. Když ovšem očekáváme, že se vlna vyvalí na koberec, zjišťujeme, že už tu není žádná vlna, jen koberec, a i ten rychle mizí, stává se z něho záblesk mokré pláže, rychle pohasínající, jako by ho odstrčila rozpínavost suchého a matného písku, posouvajícího svou zvlněnou hranici.

Zároveň je třeba vzít v potaz konkávní profil vlny. Vlna se totiž dělí ve dvě křídla: jedno, jež tíhne k břehu odprava doleva, a druhé, jež se přibližuje zleva doprava, přičemž východiskem či úběžníkem jejich rozchodu či souběhu je tento obrácený hrot, bod, jenž sleduje postup křídel, ale je neustále držen zpátky a podrobován jejich střídavému překrývání, až ho nakonec dostihne další, silnější vlna, i ona

řešící stejný problém rozchodu–souběhu, a pak ještě další a silnější, a ta rozetne uzal tím, že ho rozbije.

Následujíc kresbu vln, pláž noří do vody sotva naznačené výběžky, jež se prodlužují v zaplavené písečné tabule, vytvářené a rušené mořskými proudy při každém přílivu a odlivu. Pan Palomar zvolil pro svá pozorování právě jeden z těchto nízkých písečných jazyků, neboť vlny tu šikmo dorážejí zleva i zprava, a když jedny překonají napůl ponořený povrch, setkávají se s těmi, jež přicházejí z druhé strany. Nuže, abychom pochopili, z čeho sestává vlna, je třeba věnovat pozornost těmto nárazům z protichůdných stran, jež se do jisté míry vyvažují a do jisté míry sčítají a jež v příznačném nárůstu pěny vytvářejí obecný zlom všech těchto nárazů.

Pan Palomar se nyní snaží omezit své zorné pole; pokud zvolí čtverec pobřeží řekněme o straně deset metrů a stejný čtverec moře, může zkompletovat inventář všech pohybů vln, jež se v rámci určitého časového úseku s různou frekvencí opakují. Je tu ovšem jedna nesnáž: jak stanovit hranice tohoto čtverce, neboť když například vezme za vzdálenější stranu vyčnívající linii postupující vlny, tato linie, jak se k němu blíží a jak se zvedá, zakrývá jeho pohledu všechno, co je za ní; a zkoumaný prostor se tak převrací a zároveň scvrkává.

Pan Palomar nicméně neklesá na duchu a v každém okamžiku věří, že se mu podařilo spatřit vše, co mohl ze svého stanoviště vidět. Vždy se ale vzápětí vynoří cosi, co nechal v úvahu. Kdyby tu nebyla tahle jeho netrpělivá touha dospět k úplnému a definitivnímu výsledku své vizuální operace, bylo by pro něho hledění na vlny velmi uklidňujícím cvičením, jež by ho mohlo ochránit před neurastenií, infarktem a žaludečním vředem. A možná by mohlo být klíčem k ovládnutí složitosti světa, k jeho převedení na ten nejprostší mechanismus.

Avšak každý pokus o definování tohoto modelu se musí vyrovnat s dlouhou vlnou, která přichází kolmo k vlnobití a souběžně s pobřežím a valí před sebou nepřerušovaný a sotva vystupující